వాస్తవంలో సావిత్రి

పెళ్ళయిన మూడు సంవత్సరాలకి సావిత్రి పుట్టింటికి వచ్చింది. గుమ్మంలో అడుగుపెట్టాక కాని సావిత్రికి తెలియలేదు; ఎన్నాళ్ళయిందో అమ్మని చూసి; యీ యిల్లువిడిచి మూడేళ్ళయిందా? నిజంగా నా అన్నవాళ్ళకి ఇన్నాళ్ళు దూరంగా వున్నట్టు ఆక్షణాన కాని తెలిసిరాలేదు. ఒక్కసారి తల్లిని కౌగలించుకొని బావురుమంది సావిత్రి. ఇలా అడుగు పెట్టేసరికి బావురుమనడంతో కూడా వచ్చిన చంద్రశేఖరం విస్తుపోయాడు; చిన్నపుచ్చుకున్నాడు. ఛీ ఏమనుకుంటారాయ నలుగురూ? తను సావిత్రిని పంపలేదనీ, అందుకే యిలా ఏడుస్తూందనీ అనుకోరూ? అయినా, ఏ ఒక్క రోజూ అమ్మగారింటికి వెడతానని అనలేదే; అంటూ ఆలోచనలో పడ్డాడు.

కూతుర్ని లోపలికితీసుకువెళ్ళి కూర్చోపెట్టి వచ్చి, "రా నాయనా, ఎప్పుడూ రావటం? అంతా కులాసాయేనా?" అంటూ పలకరిస్తున్న అత్తగారికి సమాధానం చెప్పీ చెప్ప నట్టు చెప్పి, లోపలికి వచ్చాడు చంద్రశేఖరం. పెళ్ళికి ముందర లేదేం యీ యిల్లు అనుకున్నాడు. "మామగారేరండి!" అని అడిగాడు. "వస్తారోయ్. అలా బజారుకి వెళ్ళారు. అయినా వచ్చేముందు [illegible]డ్డురాసి పడేయ లేకపోయావా ... అలా ఆగదిలో నీకు అ[illegible] ఏర్పాటు గానే వున్నాయి. కాస్సేపు విశ్రమించు యింట్లో, ఆయనా వస్తారు." అంటూ లోపలికి

వెళ్ళిపోతూన్న అత్తగారి మెత్తతనానికి లోలోన నవ్వుకున్నాడు చంద్రశేఖరం.

అతను

మూడేళ్ళ క్రితానికీ యీ ప్రస్తుతానికీ మధ్య ఏర్పడ్డ అగాధంవంటి 'తేడాని' తల్చుకుని ఆశ్చర్యపడ్డాడు. మూడేళ్ళ క్రితం తను ఇంజనీరింగు చదువుతున్నాడు. పెద్దపరీక్షల ముందు పెద్దలంతా కలిసి పెళ్ళి తలపెట్టారు. వద్దంటే వినే వాళ్ళులేనిపరిస్థితి తనది అన్నింటికి తండ్రిమీద ఆధారపడుతూ వారిమాట కాదనడం ఎలాగ? తన కాళ్ళమీద తను నిలబడి పెద్దల బాధ్యతలని గుర్తించి వారి ఋణంతీర్చుకున్నాక కదా—నాన్నా నాకు నచ్చింది, యీ పిల్లని చేసుకుంటాను అని అనగలిగే స్తోమతు వస్తుంది. అది లేనినాడు నీబాగుకోసే కదర మేం చేస్తున్నాం అన్న పెద్దలని కాదనడం న్యాయం కాదనిపించి పెళ్ళికూతుర్ని చూడ్డానికి ఒప్పుకున్నాడు.

ఆరోజు తండ్రితో కూడ తను వచ్చిన ఆరోజు యీ యింటి హడావిడి తలబోసి నవ్వుకున్నాడు. పెళ్ళిచూపులకే యింత హడావిడి చేస్తే యింక పెళ్ళికెంత హడావిడిచేస్తారో అనుకున్నాడు. పై వూరినుంచి రావడంవల్ల వాళ్ళింట్లోనే భోజనాలు ఏర్పాటుచేశారు. ఎన్నెన్నో పిండివంటలతో పెట్టిన ఆనాటి విందుభోజనం యీనాటికీ మరిచిపోలేదు తను. కాని ఎంతకీ పెళ్ళికూతురు కనిపించదేం అన్న తన ఆత్రత గుర్తుకివచ్చి నవ్వుకున్నాడు. మధ్యాహ్నం నాల్గు

దాటింది. హాల్లో తివాసీలు అవీ పరిచారు. పళ్ళెంలో తాంబూలాలు అమర్చారు. అందరూ కూర్చుని కబుర్లు చెప్పే సమయంలో, 'ఏమేవ్, అమ్మాయిని తీసుకురా' అన్నారు అవబోయే మామగారు. అత్తగారు లేచి వెళ్ళినక్షణంలో తన గుండె ఎలా కొట్టుకుందని? తుఫాన్ మైళ్ళలాగా ఎన్నెన్ని ఆలోచనలు రేగాయని ! నల్లగా వుంటుందేమో? పొట్టిగా వుంటుందేమో ? తీరాచేసి తనకి నచ్చదేమో. ఏమో తనకినచ్చినా నాన్నగారికి నచ్చక యీ సంబంధం వద్దంటే వీళ్లు ఎంతబాధపడతారో... ఆలోచనలన్నిటికీఆనకట్ట వేసింది సావిత్రిరాక. చూసీ చూడగానే సావిత్రి నచ్చింది. చక్కని తీరుగల శరీరం. చామనచాయ. బారెడుజడ. విశాలమైన చక్కనికళ్లు. ఆ కళ్ళలో భావాలు పరంపరలు. కోరికల మేఘాలు, సౌఖ్యాల మెరుపులు ఎన్నెన్నో చూడగలిగాడు తను. సావిత్రిమటుకు చూసీచూడనట్టు తననిచూసి మళ్ళీ వంచినతల ఎత్తలేదు. మూడు వేలు కట్నం ఇవ్వడానికి ముచ్చటలన్నీ తీర్చడానికీ ఒప్పుకుని పెళ్ళి నిశ్చయించారు. యీ బేరాలు ఏమాత్రం నచ్చకపోయినా ఏం అనలేక పోయాడు. 'ఒరే చంద్రం, నీ చదువుకి నే పెట్టినదాంట్లో యీ కట్నం ఎన్నోవంతురా? అయినా అమ్మాయికి ఆస్తి ఇస్తారుకనుకనా యీ విధంగానయినా. ఆ అమ్మాయికి కొంత దక్కుతూ[illegible]దరా' అంటూ లాజిక్ మాట్లాడేసరికి త నేం జవాబు [illegible]ప్పలేకపోయాడు.

తను పరీక్ష పేసవడం, సావిత్రి తన యింట అడుగు పెట్టడం, తనకి ఉద్యోగం దొరకడం అన్నీ సినిమారీళ్ళలాగా

కళ్ళముందు తిరిగాయి చంద్రశేఖరానికి. తనెంత అదృష్ట వంతుడు. ఉత్తరాదిన ఉద్యోగం. భార్యతో సహా తొలిసారి ప్రయాణం చేసినప్పుడు, దాహానికి నీళ్ళు అడగడానికి సహితం సావిత్రి చూపిన మొహమాటానికి నవ్వొచ్చింది. ఒకొక్కప్పుడు తను విసుక్కున్నా నేమో అన్న అనుమానం కూడా కలిగింది చంద్రశేఖరానికి. అనవసరంగా సావిత్రిని నొప్పించానే ఆనాడు అని యీనాడు అతనిముఖం చిన్నబోయింది.

కాలగర్భంలో మూడుసంవత్సరా లోక లెక్కలోనివి కావు. ఆ మూడు సంవత్సరాలలో ఎన్నెన్ని మార్పులు! ఎన్నెన్ని చేర్పులు! పసిడిరెక్కలుసాచి కాలం పరుగెత్తుతే, ఆ రెక్కల విసురుకి సొమ్మసిల్లిపోయిన దేహాలెన్నో, ఆ చిరుగాలి విసురుకి తేరుకొన్న దేహాలెన్నో ఎవరు చెప్పకలరు! యీ గతస్మృతు లెందుకు? ఆగదిలో సావిత్రివుంది. ఇంటిలో అత్తగారు మామగారూ వున్నారు. అన్నీ సవ్యంగానే వున్నప్పుడీ ఆలోచనలు దేనికి? అని మగతని దులిపేసి లేచిన చంద్రశేఖరం కిటికీవూసలకి తల ఆనించి తిరిగి ఆలోచనలలో పడిపోయాడు.

సావిత్రి కింతటి ఆధునికత ఎలా అబ్బింది! కాలేజీ చదువు చదవకపోయినా చక్కగా చనువుగా మాట్లాడు తుంది. పుస్తకాలూ పత్రికలూ చదువుతుంది. అందంగా కంటికి యింపుగా అలంకరించుకుంటుంది. ఇదంతా చూసి తనెంత ఆనందించాడు. [illegible]ష్టం అంటే తనదే. మూడు వేలు కట్నం పుచ్చుకుంటే నేంగాక, ఈ మూడేళ్ళలోనూ ఓ వెయ్యిరూపాయలకి చీరలూ, మూడు వేలదాకా నగలూ

చేయించాడు. ఆడదిక్కులేని తనయింటికి దీపంలాగా వెలిగింది సావిత్రి. అంత ఉత్సాహంతో ఆనందంతో మూడేళ్ళు మూడు క్షణాలుగా గడిపిన సావిత్రి యీ యింటి గడపలో అడుగుపెట్టగానే ఎందుకంతగా ఏడ్చింది ? ... దారంతెగిన గాలిపటంలాగా ఆలోచనలు యిష్టంవచ్చినట్లు పరుగులు తీస్తున్నాయి. ప్రశాంతంగావున్న నీటిలో గులకరాయి వేస్తే అలలు లేగి అంచులను తాకినట్లు యీ ఆలోచనల తరంగాలు అతని హృదయాన్ని అంటీ ముట్టకుండా వెళ్ళిపోతున్నాయి. కాని అవి అంతటితో ఆగడంలేదు. కొత్తవాటికి దోహదం కల్గిస్తున్నాయి. గట్టిగా బద్ధకంతీర్చుకున్నాడు చంద్రశేఖరం. ఎందుకొచ్చినవి, హాయిగ ఓ వారంరోజులు గడిపి మళ్ళీ ఉద్యోగధోరణిలో పడితే పాత సావిత్రే ! పాత వాతావరణమే ! అప్పుడీ గొడవలుండవు. వితం హాయిగా గడిచిపోతుంది, అనుకుంటూ కిటికీదగ్గరనుంచి లేచాడు చంద్రశేఖరం. అతను ఇటు తిరిగేసరికి గుమ్మంలోకి వస్తున్నారు మామగారు. "ఏమోయ్, అది చెప్పిందీ ... హఠాత్తుగా వచ్చావేం..." అంటూ మంచంపక్కన కుర్చీమీద కూర్చున్నారు. ఇద్దరూ లోకాభిరామాయణంలో పడ్డారు.

ఆమె

ఇల్లెంత మారిపోయిందో అనుకుంటూ తన పాతగదిలోకి వెళ్ళింది సావిత్రి. అమ్మ మళ్ళీ తనొస్తానన్నట్లుగానే కలగన్నదా అన్నంత ఆశ్చర్యంవేసింది సావిత్రికి. అన్నీ మామూలుగా వున్నాయి. తన మంచంకూడా దులిపి

శుభ్రంగా పక్క వేసివుంది. ఈ యింట్లో తన చిన్నతనం అంతా గడిచిపోయింది. తెలిసీ తెలియని కోరికలతో హృదయం అల్లాడినప్పుడు ఈ మంచంమీదే పడుకుని తల గడలో ముఖం దాచుకుంది. మూడేళ్ళలో తనెంత మారి పోయింది. స్వంతకోర్కెలు లేవు. స్వంతం అనేదే లేదు. అంతా ఆయనయిష్టం. అలా అని ఆయ నేం కర్కోటకుడు కాదు. అయితేనేం, మృదువుగా మాట్లాడుతూనే తనకెలా తోస్తే అలాగే చేస్తారు. పైకిమటుకు, నీవుగీచినగీటు దాట నన్నట్టు కన్పిస్తారు. ఏమి మగవాళ్ళు! హుఁ, అసలు మగ వాళ్ళంతా అంతేనేమో! ఏదో జ్ఞాపకంవచ్చి కిటికీదగ్గిరకి వెళ్ళింది. సావిత్రి నవ్వుకుంది. ఇదివరలో యిలాగే ఎప్పు డేనా ఆ కిటికీదగ్గిర నిల్చుంటే కనిపించే దృశ్యాలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. పరాయివాళ్ళెవరేనా చూస్తారన్న ధ్యాసేనా లేకుండ చిలిపిగా ప్రవర్తించే ఆనాటి నూతన దంపతు లేం చేస్తున్నారో! అన్నట్లు ఆ పక్క కిటికీ కెదురుగదిలో అబ్బాయి ఏమయ్యాడో, అమ్మని అడగాలి అనుకుంది. అస్తమానం కూనిరాగాలు తీస్తూ ఏదో పుస్తకంలో తలదూర్చుకుని కూర్చునేవాడు. ఏదో తెలియని శక్తి తన నా కిటికీకి కట్టే సేది! ఆ అబ్బాయి ఏమయ్యాడో?

ఆ అబ్బాయిని [illegible]మమతలు తను పెంచుకుంటూ వుంటేనే నాన్నగారీ సంబంధం తీసుకువచ్చారు. తనెన్నోన్నో చెప్తామనుకుంది. 'నాకా పక్కింటి అబ్బాయి సంబంధం చూడండి, నిశ్చయంచేయండి, లేకుంటే నేనింకెవరినీ పెళ్ళి చేసుకోను' అని చెప్పాలనుకుంది. కాని, అమ్మ కళ్ళపడేసరికే

మాటలు పెగలని తనకి నాన్నదగ్గర చెప్పడాని కెలా ధైర్యం వస్తుంది ! అందుకే పెళ్ళికొడుకుల్ని గురించి మాట్లాడు తుంటే వినీవిననట్లు వూరుకొనేది. తను అనుకున్నవాడు కాక పోయాక ఎవరైనా తనకొకటే, ఈయన మటుకు ! వచ్చిన రోజున అమ్మ ఎంత హంగామా చేసిందని! పెళ్ళిరోజున ఏదో జంతువుని ప్రదర్శనకి పెట్టినట్లు— తనని అలంకరించింది అమ్మ. బొమ్మలాగ తను పెళ్ళి ఎలాకూర్చుందో! యీనాడు తలుచుకుంట్టే తనకే సిగ్గుగావుంది. ఎంతోమందికంటే యీ పెళ్ళికొడుకే నయం అనిపించింది. నడవకలవా! మాట్లాడ కలవా ? సంగీతం వచ్చా ! ఇంగ్లీషు చదవకలవా ! అంటూ ప్రశ్నలతో వేధించలేదు. కాని మూడువేలు కట్నం అడి గారని అమ్మ చెప్తే ఆశ్చర్యపోయింది తను. యింత విశాల భావాలు కలవారుగా కన్పించే యీయనా కట్నంతీసుకుంట!

పెళ్ళిలో నలుగురి పురోహితుల ముందు పీటలమీద కూర్చుంటే-కొత్తగా గోరింటాకు పెట్టుకున్నావే! అంటూ ఎవరూ వినకుండా ఆయన అంటే తనెంత సిగ్గుపడిపోయిం దని ! మరీ చిలిపిమనిషి.

పెళ్ళిఅవడం, అత్తవారింటికి బైలుదేరడం అన్నీ క్షణంలో జరిగిపోయాయి. సంతోషంలో విచారంలో కష్ట సుఖాల్లో పాలు పంచుకోమంటూ ముక్కూ- ముఖం తెలి యని ఒక మనిషితోకూడ తనని పంపించేశారు. ఇంక ఇక్క డికి తిరిగి రాకపోవడమే వాళ్ళకి తగిన శాస్తి అనుకుంది. అందుకే ఎన్నిసార్లు ఈ ఇంటిమీద ధ్యాసపోయినా అరి కట్టుకుంది చివరకి ఆయనే యీ ప్రయాణం మొదలెట్టారు.

ప్రయాణం అనుకున్న మరుక్షణం నుంచీ అమ్మదగ్గర రెక్కలు కట్టుకువాలాలన్నంత ఆత్రుత. రైల్లో కూర్చున్నంతసేపు ఒకటే గతస్మృతుల తలపోతలు! ఛీ, యీ తలపోతలు ఒక్కొక్కప్పుడు నిజంగా కత్తుల కోతలు! ఆ పక్కింటి అబ్బాయిని పెళ్ళిచేసుకుంటే ఎలావుండేదో తను! అతను చిలిపివాడే! ఏమో ఎలా మారేవాడో! తనుమటుకు మారలేదూ! నాన్నగారిదగ్గర మాట్లాడ్డానికి బెణికిపోయేది. అమ్మదగ్గిరేనా పదిసార్లు ప్రయత్నించి ఏమూ లేనా అనగలిగేది. అలాంటిది ఆయన్ని ఏది కావలిస్తే దానికి అడగడంలేదూ! కొన్ని సమయాల్లో తనని గయ్యాళి అంటున్నారుకూడా. పెదవి కదపని సావిత్రేనా తను! రాళ్ళూ, రప్పలూ మారిపోతున్నప్పుడు మనుష్యులు మారడంలో ఆశ్చర్యం ఏముందీ...నిజంగా తను అదృష్టవంతురాలు. అడిగినా అడక్కపోయినా ముచ్చటలు తీర్చే భర్త లభ్యంకావడం అదృష్టంకాక ఏమిటి? ఆదర్శాలకోసం పిచ్చిపట్టుపట్టి సాధించే దేముంటుందీ? ఒకవేళ అలా సాధించక విధి వక్రిస్తే నవ్వులపాలు! పది కాలాలపాటు హాయిగా బ్రతికివుంటే చాలు మేం యిద్దరం.

యథాలాపంగా పక్కకితిరిగిన సావిత్రికి అమ్మ కన్పించింది. ఎంతసేపైందీ-మాటపూర్తి చేయకుండానే నవ్వుతూ అమ్మ అంది "కిటికీ ఫూసలని మంత్రంచేస్తున్నా వేమిటే చిట్టీ! అవును కాని, ఆపక్కింట్లో తెల్లగా వుంటూండేవాడే ఆ అబ్బాయికి ఏమయిందో తెలుసా?" ఆత్రుతతో అడిగింది సావిత్రి! "ఏమైందే అమ్మా! పెళ్ళి గట్రా అయిందా? యిప్పుడిక్క డెవరూ వున్నట్టు లేదే" "అవునే చిట్టీ, పాపం, ఆ

అబ్బాయి - ఏమొచ్చిందో ప్రాణంతీసుకున్నాడు. తలి బెంగెట్టుకుని ఆర్నెల్లు తిరక్కుండా పోయింది. యిల్లూ, వాకిలీ అమ్మేశాడా ముసలాయన. అదృష్టంతల్లీ! అంతే. రా, భోజనాలకి వాళ్లూ వస్తున్నారు." నిజమే, అదృష్టమేనే అమ్మా!" అంటూ సావిట్లోకి నడిచిన సావిత్రిని చిలిపికళ్ళతో చూశాడు చంద్రశేఖరం. తన అదృష్టానికి తనకి కల్గించిన జీవితసంతృప్తికి కనబడని దేవుళ్ళకి మొక్కింది సావిత్రి.

"మా సావిత్రికి కడుపు పండితే యింక నా కేచింతా వుండదు" అంటూన్న నాన్నగారి మాటలకి 'పో నాన్నా నువ్వూ మరీనూ' అంది. "అలా అనకు సావిత్రీ, తలుపుల్లో తథాస్తు దేవతలు వుంటారు." అంటూ అందర్నీ నవ్వించాడు చంద్రశేఖరం.